

BLANKENSTEIN, Marcus van (Ouderkerk 13 juni 1880 – Ouderkerk 18 september 1964).

Was doctor in de Nederlandse letteren (Leiden), correspondent sinds 1906 van de *Nieuwe Rotterdamse Courant* (NRC) en genoot jarenlang groot gezag als kenner van de buitenlandse politiek. In 1936 beëindigde Van Blankenstein zijn medewerking aan de NRC, officieel "om persoonlijke redenen", in werkelijkheid onder Duitse druk. Als joodse Nederlander werd hij toen vast medewerker van het *Utrechtsch Nieuwsblad* en leverde hij bijdragen voor onder meer de *Indépendance belge*. Bij het begin van de Tweede Wereldoorlog werkte hij voor een geallieerde en voor de Nederlandse inlichtingendienst. In mei 1940 ging hij naar Londen en werd er hoofdredacteur van het weekblad *Vrij Nederland*. Na de oorlog was hij, tot aan zijn dood, medewerker van *Het Parool* (Amsterdam) en publiceerde bijdragen over buitenlandse politiek in de *Gazet van Antwerpen*, terwijl hij wel eens meewerkte aan *De Vlaamse Gids*.

In de V.B. komt zijn naam ter sprake bij de betwistingen rond de Belgische annexatiepolitiek na de Eerste Wereldoorlog en naar aanleiding van een in-

cident uit 1937 dat onthullend is voor de verhouding tussen *Volk en Staat*, de leider van het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV), Staf de Clercq, en Hendrik Borginon. Tevens is het illustratief voor het antisemitisme en voor de Duitse en NSB-invloed in Vlaams-nationalistische kring.

In 1937 publiceerde Van Blankenstein het boek *Woelig België*, een opmerkelijk heldere analyse van de toestand na het politieke duel Léon Degrelle-Paul van Zeeland, met sympathieke aandacht en begrip voor de V.B. De auteur beschreef ook "een zeker denatureren" van het Vlaams-nationalisme onder de opkomende fascistische invloed, die hij nochtans niet overschatte. Het boek blijft een document voor de perceptie van de V.B. in die tijd door een grote buitenlandse journalist. Van Blankenstein was ongetwijfeld gediend door zijn uitgebreide kennis-kring in België, waartoe onder meer Julius Hoste (jr.) behoorde maar ook Vlaams-nationalisten als "de geestelijk dominerende" Borginon. Van belgicistische liberale zijde (*De Nieuwe Gazet*) kreeg hij verwijten, dat hij zijn inlichtingen te veel bij activisten had ingewonnen. Christen-democraten vonden in zijn boek steun voor hun ideeën over "een practisch, realistisch en verheven Vlaams programma". In het dagblad *Volk en Staat*, dat hij kritisch had bekeken, werd Van Blankenstein infaam aangevallen. De krant beweerde dat de journalist bij de NRC aan de deur was gezet omdat zijn bijdragen "begonnen te lijken op bestellingsstukken uit Moskou". Vervolgens had hij zich "met echt joods aanpassingsvermogen" op Vlaanderen geworpen. Dat hij nauwe contacten had met sommige Vlaams-nationalisten noemde de krant "zeer gevaarlijk". Deze pijl was gericht tegen Borginon, die zich verontschuldigde bij Van Blankenstein: "Voor dergelijke manifestaties van politieke verwildering en onfatsoen zijn Vlaanderen noch het Vlaams-nationalisme rijp". Voor Borginon was dit een aanleiding temeer om zich te kanten tegen de toen door hoofdredacteur Herman van Puymbrouck gevolgde koers. Van Puymbrouck verdedigde het nationaal-socialisme, de Duitse politiek en het antisemitisme dat in het VNV toen al gemeengoed was geworden. Borginons protest leidde tot een incident tussen de VNV-leider De Clercq en hemzelf. De Clercq gaf zijn vriend geen gelijk, maar maakte toch gebruik van het geval in zijn pogingen om de controle over de redactie van *Volk en Staat* in handen te krijgen. In die pogingen kwam ook, zoals later bleek, de Duitse steun aan het blad te berde.

Anderdeels is uit een onderzoek van de historicus Paul Stoop in de jaren 1980 komen vast te staan, dat Van Blankenstein in 1936 inderdaad onder druk van Duitsland door de NRC werd ontslagen. Die druk gebeurde onder meer via advertentiegeld.

WERKEN: *Woelig België*, 1937; - J.J. van Loghem, H.J. Pos en K.F. Proost (red.), *Wat het leven mij heeft geleerd*, 1952.

LITERATUUR: A.M. (= A. Monet), 'M. van Blankenstein.

Woelig België', in *De Nieuwe Gazet* (29 juli 1937); – H.H. (= H. Heyman), 'Bij het lezen van het boek "Woelig België". Een Getuigenis', in *Gazet van Antwerpen* (22 augustus 1937); – A. Stempels, 'Kijk in een jarige krant', in *De Nieuwe Rotterdamse Courant* (18 september 1964); – M. Stijns, 'Herinneringen aan Blankenstein', in *De Vlaamse Gids* (oktober 1964); – E. van Raalte, 'Illustere journalistiek', in *Internationale Spectator* (22 november 1964); – H.J. Elias, *25 jaar Vlaamse Beweging 1914-1939*, IV, 1969; – A.W. Willemsen, *Het Vlaams Nationalisme. De geschiedenis van de jaren 1914-1940*, 1969²; – P. Stoop, *Niederländische Presse unter Druck. Deutsche auswärtige Pressepolitik und die Niederlande 1933-1940*, 1987; – J. Bartman, 'Nederlandse journalistiek in de jaren dertig. Dreigementen uit Berlijn, vermaningen uit Den Haag', in *De Tijd* (11 september 1987); – P. Stoop, 'Zelfcensuur. De affaire-Van Blankenstein', in *Vrij Nederland* (12 september 1987); – id., 'NRC-directeur Hendrik Nijgh was een opportunist', in *NRC-Handelsblad* (19 januari 1988); – B. de Wever, *Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde. Het VNV 1933-1945*, 1994.

GASTON DURNEZ*